

Schoolklassen voeren en aaien meerval bij Viskwekerij de Stroom

'Vissen knorren niet'

Door Peter G.M. van der Heijden

In het dorpje Spoordonk bij Oirschot (Noord-Brabant) ligt naast de rivier de Beerze de Educatieve meervalwekerij van Jack en Marij van der Schoot. Tot 2003 hadden ze een boerderij met 120 fokzeugen en 300 vleesvarkens. De opkoop van agrarische gebieden voor aanleg van het natuurgebied langs de rivier die naast hun bedrijf stroomt, leek een bedreiging en maakte de kans op verdere uitbreiding van het varkensbedrijf nihil. Hun verhaal gaat over de overgang van varkenshouderij naar het geven van educatie over natuur en water en het laten zien hoe meerval op milieuvriendelijke wijze geteeld wordt. Maar het is ook een verhaal van een echtpaar dat de kansen ziet en pakt die een bedreiging soms ook biedt.

Jack van der Schoot spuit de pootvissystemen schoon

De zon schijnt volop als ik op een vrijdagmiddag bij Kwekerij de Stroom het ruime erf op rijd. Na door Marij en Jack van der Schoot welkom te zijn geheten laten ze me eerst snel het 'leslokaal' en de kwekerij zien. De meervalkwekerij is een onderdeel van een excursie die Jack en Marij vaker voor schoolklassen geven. Als we een snelle blik in de kwekerij hebben geworpen, komen een stuk of vijf auto's het erf oprijden en is het gedaan met de rust: 25 schoolkinderen van groep 3 t/m 8 van een basisschool uit Oirschot gaan die middag op het bedrijf meer leren over water. In het ruime lokaal in de voormalige werktuigenloods legt Jack de kinderen eerst uit wat ze die middag zullen gaan zien en doen. Dan stelt hij een hele serie vragen over water. Waar komt regenwater vandaan? Wat leeft er zoal in en bij het water van de Beerze? Met zijn vragen en dia's weet Jack de aandacht van de groep goed vast te houden. 'Weten jullie welke vissen we hier op deze boerderij hebben?' 'Haaien!' roept een jongetje. 'Nee, meervallen!' roept een meisje dat hier al eens is geweest. Dan wordt de groep gesplitst. De helft gaat met Jack in de viskwekerij kijken, de andere helft blijft in het lokaal en mag een meerval aaien terwijl Marij allerlei weetjes over de vis vertelt.

Schoolklas in de kwekerij

De kwekerij (een door Fleuren & Nooijen gebouwd systeem van elf bakken van 3 m³ en twee pootvissystemen met elk drie bakjes van bijna een kuub) heeft vooral een educatieve functie. De meeste bezoekers komen in de zomer en daarom is de kwekerij in de winter bijna leeg. In één van de kleine systemen zwemmen 900 meervallen. De kinderen verdringen zich rond de bakken maar ik zag er geen zijn hand in het water met de wriemelende massa vissen steken. De kinderen mogen elk wat voer in het water gooien en kijken verbaasd naar de platte koppen met lange voelsprietten die

de korreltjes van de oppervlakte grissen. Na het bezoek aan de kwekerij verdringen ze zich rond de grote, ondiepe bak met een meerval die langzaam in een laagje water over de bodem schuift. De meeste kinderen durven de vis wel even aan te raken. Dan gaat de hele groep naar buiten en loopt langs de vijver, de kikkerpoel, de bak met regenwormen, het riviertje de Beerze, en naar de regenpijp die het water van het dak van de grote schuur naar een buffervijver leidt. Regenwater wordt als verversingswater voor de kwekerij gebruikt. Dan gaat de groep naar de handpomp en kan elk kind zijn energie kwijt door eens flink aan de zwengel te trekken. Het volgende onderdeel is een met regenwater gespoeld toilet. Na wat gedronken te hebben en een stukje gebakken meerval te hebben geproefd kunnen de kinderen zelf op verkenning of zich op de wip, schommels en trampolines gaan uitleven. Dan roept de juf ze weer bij elkaar en laden de moeders die de groep begeleiden de kinderen weer in de auto's en rijden ze al zwaaiend van het erf, richting Oirschot.

Water, natuur en voedselproductie

Gezeten achter een kopje koffie in de grote, blokhutachtige ontvangstruimte vertellen Jack en Marij over hun bedrijf. Jack was graag varkensboer in Canada geworden, maar Marij was te zeer aan Brabant en haar familie gebonden, dus werd er niet geëmigreed; Canada (de Canadese sfeer althans) moest maar naar Oirschot gehaald worden. De blokhutachtige bouwstijl van de grote huiskamer en de ruime veranda ademen een Canadese sfeer. Van het varkensbedrijf kon men redelijk leven maar het beleid van provincie en gemeente is erop gericht om de natuur langs de Beerze (lokaal bekend als 'De Stroom') te herstellen. Uitbreiding van het varkensbedrijf zou steeds moeilijker worden. Toen kwam de varkenspestepidemie en Jack en Marij besloten van de opkoopregeling gebruik te maken die na de

De schoolkinderen in het leslokaal

varkenspest werd aangeboden. De natuur en de Beerze waren niet alleen een bedreiging maar boden ook een kans: water werd het centrale element van een nieuw bedrijf waar educatie en recreatie centraal staan. Op het bedrijf kunnen kinderen en volwassenen van alles zien en leren over water.

niet alleen voor de vis, maar vooral voor het persoonlijke verhaal. We zijn zo'n beetje entertainer geworden.'

De grote loods is omgebouwd tot lokaal waar groepen voorgelicht kunnen worden, er werd een 'Bed & Breakfast' in aangelegd en de viskwekerij is er ondergebracht. Op het erf staat een grote, blokhutachtige ontvangstruimte waar flinke groepen serieus kunnen vergaderen, een workshop kunnen volgen of een feestelijke bijeenkomst kunnen houden. Jack ging op cursus en ontving het certificaat voor agrarisch natuurbeheerder. Hij volgde ook met succes de IVN cursus voor watergids. Marij heeft een kruidencursus gevolgd en schenkt op het bedrijf allerlei soorten thee. Ook de kinderen zijn geïnteresseerd: als het druk is helpt hun dochter mee met serveren op het terras. In het seizoen bezoekt bijna elke dag wel een groep, variërend van ouderen, plattelandsvrouwen, personeelsverenigingen, groepen van de reclassering, etc. het bedrijf. Jack van der Schoot: 'Mensen komen hier voor een dagje uit. Ze komen

Van der Schoot voor de klas

Vissen knorren niet

Maar niet iedereen is in natuur geïnteresseerd en om de verbinding tussen voedselproductie en water te leggen werd besloten ook een viskwekerij te beginnen. Zo kwam de cursus van het AOC in Houten die Jack al eerder had gevolgd en waar hij de beginselen en kneepjes van de viskweek had geleerd, toch nog van pas. Twee jaar geleden is de kleine viskwekerij met productiecapaciteit van 15 ton gebouwd. Er werd begonnen met tilapia en meerval, maar de eerste soort bleek wat te gevoelig en nu vindt men in De Stroom alleen de meer robuuste Afrikaanse meerval. Voor de varkenshouder ging de overstap naar visteelt niet geheel zonder problemen. Varkens laten zich goed horen als er iets niet in orde is, 'maar vissen knorren niet' aldus van der Schoot, hiermee aangevend dat het even duurde voordat hij had geleerd op welke

De kinderen verdringen zich bij de bakken met meerval

wijze vissen laten zien hoe ze eraan toe zijn. Een in dit blad verschenen interview waarin Jan van Rijsingen beginnende viskwekers dringend adviseerde eerst hun afzet te regelen alvorens te gaan produceren maande Van der Schoot tot voorzichtigheid bij het bezetten van zijn bakken. Jaarlijks wordt nu zo'n drie ton vis gekweekt. Alle vis wordt op het bedrijf verwerkt en diepgevroren verkocht (als ingevroren verse of als zelfgerookte filet) of aan de bezoekers opgediend. Meerval van De Stroom is ook bij restaurants in de omgeving van Oirschot op de menukaart te vinden.

Samen sta je sterker

De eigenaren van de Stroom werden ook lid van Klasseboeren, een groep boeren in

Bij de bak met wormen wordt de belangrijke rol van deze dieren uitgelegd

Tekening in het boek waar bezoekers hun reacties kwijt kunnen

Wie kan het snelst bij de handpomp het emmertje vullen?

Het nieuwe helofytenfilter, nog zonder beplanting

Brabant die op hun bedrijf schoolklassen ontvangen en de kinderen laten zien hoe het eten dat ze in de winkel kopen, verbouwd en opgekweekt wordt. Klasseboeren is de Brabantse tak van het landelijke "Met de klas de boer op". Jaarlijks bezoeken ongeveer twintig schoolklassen De Stroom. Doordringen van het besef dat je samen sterker staat en dat niet ieder op de recreant gericht agrarisch bedrijf alles zelf hoeft aan te bieden en te leren, werden de Van der Schoots lid van het Land van Oirschot een samenwerkingsverband van ondernemers die Oirschot extra op de kaart willen zetten. Ook werden ze lid van 'de Mortelenboeren': ruim 35 rond Oirschot gelegen boerenbedrijven die elkaar ondersteunen door o.a. elkaars producten te gebruiken en samen proberen een voor toerist en recreant aantrekkelijk pakket producten en diensten aan te bieden (kamperen, excursies, boeren Bed & Breakfast, horeca en terras, workshops, zorgboerderijen, etc). Ook zijn de Van der Schoots lid van Coöperatie Het Groene Woud: een groep agrarische en recreatiebedrijven in de driehoek Eindhoven-Tilburg-Den Bosch die o.a. door middel van aanpassingen (kikkerpoelen, houtwallen, etc.) aan het bedrijf en speciaal beheer het gebied tot een aantrekkelijker en waardevoller natuurgebied willen maken.

Hardnekkig obstakel en toekomstplannen

Bij de overgang van varkensbedrijf naar educatieve viskwekerij ontvingen Jack en Marij van de gemeente en de provincie veel lof en steun. Maar hoewel bezoekers van harte welkom zijn om van de Bed & Breakfast en het gastenverblijf van De Stroom gebruik te maken, werkt de Gemeente tot op de dag van vandaag niet mee met de vergunning om het gezin ook bij hun bedrijf te laten wonen. Al 25 jaar zijn Jack en Marij in de weer voor een bouw- en woonvergunning, maar tot op heden zonder succes. De vier kilometer tussen hun huidige woning

Marij en Jack van der Schoot

en het bedrijf heeft behalve veel ongemak en extra kosten ook al tot bedrijfsschade geleid doordat men tijdens een storing niet op tijd bij de vissen kon zijn.

Er zijn plannen om het bedrijf nog milieuvriendelijker te maken en beter in het natuurgebied in te passen. Het afvalwater van de kwekerij wordt nu in een septic tank van 10 m³ opgevangen. Met de kennis opgedaan tijdens de visteeltcursus in Houten is pas een rietbedfilter van 30 x 3 m aangelegd, alleen moet nog worden uitgezocht wat de beste plantensoorten zijn om in te planten. Als het filter in gebruik is dan heeft men de complete kringloop van het water van de kwekerij rond: het afvalwater van de viskwekerij zal na bezinking in de septic tank door het helofytenfilter worden gezuiverd en in de buffervijver worden opgeslagen om vervolgens weer in de viskwekerij te worden gebruikt. Zo'n volledige kringloop zal een mooie aanvulling zijn op wat Educatie Viskwekerij de Stroom bezoekers over water en duurzame viskweek kan leren.

Meer informatie

www.viskwekerijdestroom.nl